

Giải pháp khai thác tiềm năng du lịch tại làng nghề dệt chiếu Định Yên, huyện Lấp Vò, tỉnh Đồng Tháp

LÊ THỊ TỐ QUYÊN*
LÊ THANH PHÚ**
NGUYỄN QUỐC THÀNH***

Làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên không chỉ là nơi hình thành và lưu giữ những giá trị văn hóa truyền thống độc đáo của dân tộc, mà nó còn mang lại nhiều lợi ích về mặt kinh tế, đặc biệt là giải quyết việc làm, nâng cao thu nhập và cải thiện chất lượng đời sống cho cư dân địa phương. Nội dung bài viết tập trung phân tích các giá trị văn hóa cốt lõi của làng nghề, thực trạng phát triển du lịch hiện tại, từ đó đề xuất các giải pháp để phát triển du lịch và bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống của làng nghề dệt chiếu truyền thống nơi đây.

TIỀM NĂNG DU LỊCH Ở LÀNG NGHỀ DỆT CHIẾU TRUYỀN THỐNG ĐỊNH YÊN

Lịch sử hình thành và phát triển làng nghề

Trải qua hơn 100 năm nằm bên dòng sông Hậu hiền hòa, làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên, tọa lạc tại địa bàn hai xã Định Yên và Định An, huyện Lấp Vò, tỉnh Đồng Tháp. Chiếu Định Yên hay quy trình làm chiếu Định Yên là tài sản vô giá của những con người vùng Bắc Bộ, mà trong quá trình xuôi về phương Nam định cư và lập nghiệp, họ đã mang tới nơi đây và hình thành nên làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên nổi tiếng nhất nhì xứ Nam kỳ lục tỉnh.

Từ lúc ban sơ nghề dệt chiếu Định Yên được hình thành tự phát theo hình thức “cha truyền, con nối” trong quy mô gia đình, các hộ lân cận thấy được hiệu quả kinh tế, nên làm theo và từng bước lan rộng trong thôn xóm, rồi phát triển thành làng nghề như bây giờ. Với hình thức này mà hằng năm làng chiếu Định Yên đã cho ra và đưa đến tay người tiêu dùng hàng triệu chiếc chiếu với nhiều mẫu mã độc đáo. Để minh chứng cho sức sống mãnh liệt và những giá trị văn hóa độc đáo mà làng nghề đem lại, năm

2013, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch đã công nhận làng chiếu Định Yên là Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia.

Tiềm năng du lịch tự nhiên

Cảnh quan thiên nhiên tại làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên nói riêng, khu vực lân cận và toàn tỉnh Đồng Tháp nói chung đều mang đậm nét đặc trưng của vùng thiên nhiên miền Tây Nam Bộ, đây cũng là một trong những nhân tố làm hấp dẫn và thu hút không ít du khách đặc biệt là khách du lịch quốc tế.

Ngoài ra, làng chiếu còn nằm ở vị trí rất thuận lợi, gần sông Hậu cùng với hệ thống sông ngòi, kênh rạch chằng chịt. Chính vì vậy, làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên còn có thể khai thác thêm các chương trình du lịch bằng đường sông. Bên cạnh đó, các khu vực lân cận với làng chiếu còn có các nguồn tài nguyên du lịch tự nhiên có thể bổ trợ để khai thác kết hợp với nhau nhằm tạo thành các tuyến du lịch đa dạng và hấp dẫn du khách, như: Cù lao Tân Lộc (nơi có nhiều vườn trái cây trĩu quả, những ngôi nhà cổ kính và nếp sống thân tình, mộc mạc của người dân Tây Nam Bộ); Các vườn quýt hồng Lai Vung; Làng hoa Tân Quy Đông Sa Đéc (thuộc xã Tân Quy Đông, Sa Đéc, Đồng Tháp, bên bờ sông Tiền).

Tiềm năng du lịch nhân văn

Làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên được hình thành cách đây hơn 100 năm, nên có truyền thống lâu đời với những yếu tố nổi bật và mang những đặc trưng riêng, như: văn hóa làng nghề, kỹ thuật sản xuất và sản phẩm cùng với đó là cơ hội trải nghiệm, mua sắm các sản phẩm của làng nghề.

* ThS., **, ***, Khoa Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trường Đại học Cần Thơ

Các yếu tố này được coi là những yếu tố hấp dẫn và thu hút nhiều du khách, đặc biệt là khách du lịch quốc tế.

- *Văn hóa làng nghề*: Có thể hiểu văn hóa làng nghề là sự kết hợp giữa văn hóa làng và văn hóa nghề; trong đó, văn hóa làng là nền tảng, còn văn hóa nghề được coi là nhân tố quyết định cho sự hình thành nên đặc trưng của văn hóa làng nghề. Làng nghề được coi là làng nghề truyền thống khi nó không những là nơi lưu giữ những quy trình, những kinh nghiệm hay những phương thức đặc biệt để tạo ra sản phẩm, mà nó phải là nơi lưu giữ các di sản văn hóa vật thể và phi vật thể vừa phong phú, đa dạng vừa sinh động góp phần tạo nên cái hồn, cái giá trị văn hóa của dân tộc. Mỗi sản phẩm làng nghề không chỉ là một sản phẩm hàng hóa đơn thuần, mà nó còn được xem là đứa con tinh thần của người nghệ nhân nơi gửi gắm tâm hồn, tài năng, thể hiện năng khiếu thẩm mỹ, sự thông minh, sáng tạo và tinh thần lao động, đó là những sản phẩm văn hoá có tính nghệ thuật cao. Trên thực tế khách du lịch đến làng nghề không chỉ đơn thuần là để xem các nghệ nhân làng nghề làm ra sản phẩm, hay chỉ đến để mua sắm hoặc tham quan làng nghề, mà còn mong muốn được tìm hiểu những giá trị nhân văn, những giá trị vật thể và phi vật thể ẩn sâu của làng nghề đã tồn tại hàng trăm năm qua. Đây mới đích thật là yếu tố thu hút sự quan tâm của du khách.

- *Kỹ thuật sản xuất và sản phẩm*: Làng nghề là nơi sản xuất ra nhiều sản phẩm chiếu nổi tiếng mang đậm chất đặc trưng riêng chỉ duy nhất chiếu truyền thống Định Yên mới có, điển hình là sản phẩm chiếu cổ Định Yên, các công đoạn sản xuất ra chiếu cổ yêu cầu kỹ năng cao và kinh nghiệm dày dặn được làm dưới bàn tay khéo léo và tỉ mỉ của người nghệ nhân làng nghề. Có thể nói chính điều này đã tạo cho chiếu Định Yên một nét rất riêng, đặc trưng và đầy ấn tượng mà không sản phẩm chiếu nào có thể thay thế được. Bên cạnh đó, với kỹ thuật sản xuất theo lối truyền thống cổ truyền vẫn còn được lưu giữ lại với những quy trình, công đoạn phức tạp để tạo ra chiếc chiếu sẽ đánh vào sự tò mò và muốn tìm hiểu, từ đó thu hút không ít du khách đến tham quan, nghiên cứu, cũng như tìm hiểu cách thức làm ra một sản phẩm chiếu và mua sản phẩm tại làng nghề, giúp làng nghề ngày càng phát triển, mở rộng thị trường tiêu thụ và thu hút thêm nhiều du khách mới.

- *Cơ hội trải nghiệm và mua sản phẩm làng nghề*: Khi du khách đến du lịch tại làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên, du khách không những được tham quan, được hòa mình vào cảnh quan sinh hoạt làng nghề, tìm hiểu nét văn hóa bản địa độc đáo, mà du khách còn có thể tận tay trải nghiệm các công đoạn làm ra sản phẩm và mua sản phẩm ở làng nghề để làm quà lưu niệm hoặc làm quà biếu cho người thân và bạn bè. Bởi, xuất phát từ động cơ là được tận mắt quan sát quy trình sản xuất, tận tay làm thử sản phẩm và tự mình trải nghiệm sản phẩm. Thông qua những thông tin thực tế "tai nghe, mắt thấy", du khách sẽ

hiểu thêm giá trị của sản phẩm, qua đó thúc đẩy du khách mua sắm những sản phẩm lưu niệm của làng nghề.

THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH TẠI LÀNG NGHỀ

Nghề dệt chiếu truyền thống tại xã Định Yên đã hình thành cách đây hơn một thế kỷ, nó đã trải qua nhiều giai đoạn thăng trầm và phát triển khác nhau, đến nay đã để lại giá trị di sản văn hóa quý báu cho nhân dân làng nghề nói riêng và toàn nhân loại nói chung. Tuy có tiềm năng rất lớn để phát triển du lịch, nhưng thực tế hiện nay cho thấy, ở nơi đây đã và đang gặp phải rất nhiều vấn đề bất cập như sau:

Quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa

Việc thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa và mở cửa nền kinh tế cơ chế thị trường. Kết quả là nhiều sản phẩm mới, sản phẩm thay thế ra đời như nệm, chiếu tre, thảm ngủ... Đồng thời, người dân làng nghề đã dần áp dụng máy móc, khoa học kỹ thuật vào trong sản xuất nhằm thay thế quy trình sản xuất thủ công, để nâng cao năng suất, tăng tính cạnh tranh..., đã dẫn đến nghề dệt chiếu thủ công truyền thống đang giảm dần và trở nên mai một.

Làng chiếu Định Yên nổi tiếng với một ngôi chợ truyền thống mang tên chợ "ma", chợ "chiếu" hay chợ "âm phủ". Tên chợ ma là do chợ nhóm họp, buôn bán vào ban đêm lúc này người mua kẻ bán dùng những chiếc đèn dầu, bó đuốc với ánh sáng yếu ớt để đi mua bán chiếu mờ ảo như những bóng ma. Bên cạnh đó, chợ chỉ kéo dài trong khoảng hai tiếng đồng hồ là đã tan chợ, mà thời điểm bắt đầu nhóm chợ cho đêm hôm sau lại không giống như đêm trước đó, nhưng sớm nhất cũng chỉ giới hạn từ 23 giờ đêm cho đến trễ nhất là 4 giờ sáng hôm sau. Văn hóa "chợ ma" nổi tiếng, một tài nguyên du lịch văn hóa hấp dẫn tại làng nghề khiến cho nhiều du khách mong muốn được tham quan và trải nghiệm. Tuy nhiên, đến Định Yên hôm nay, chúng ta sẽ không còn cơ hội bất gặp không khí nhộn nhịp, rộn rã, mà không kém phần cổ kính của "chợ ma" ngày nào. Nguyên nhân chính là do quá trình công nghiệp hóa - hiện đại hóa phát triển đã kéo theo hệ thống hạ tầng cũng phát triển, đặc biệt là hệ

thống giao ở nông thôn đã và đang được đầu tư khá hoàn chỉnh và toàn diện. Do đó, các phương tiện giao thông chuyên chở từ đường thủy đến đường bộ đã có thể đi sâu vào tận các thôn, xóm để thu mua trực tiếp sản phẩm một cách nhanh chóng và tiện lợi, mà không cần đợi đến họp chợ như trước.

Đồng thời, do quá trình mở cửa thị trường nên để đáp ứng nhu cầu của thị trường, thì việc dệt chiếu và hình thức mua bán chiếu đã có phần thay đổi để thích ứng với điều kiện mới. Mặc dù “chợ ma” đã không còn nữa, nhưng những kỷ niệm về khu chợ đặc biệt này vẫn còn trong ký ức của mọi người và được lưu truyền mãi mãi. Do đó, vấn đề phục hồi và bảo tồn ngôi chợ truyền thống độc đáo này để phát triển du lịch là rất cần thiết.

Công tác xúc tiến, quảng bá du lịch

Thực tế cho thấy công tác tuyên truyền, quảng bá và xúc tiến du lịch tại làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên còn tương đối yếu, nên chưa thu hút được nhiều du khách đến du lịch ở làng nghề, đa số là du khách tự mình tìm hiểu, phiêu lưu và khám phá. Ngoài ra, hiện nay thông tin về làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên trên các nền tảng mạng xã hội còn rất hạn chế hoặc khó tìm. Đồng thời, việc sử dụng các thông tin dưới dạng các ấn phẩm du lịch còn chưa phổ biến, như: tờ quảng cáo, tờ rơi, tờ gấp..., hoặc sách chuyên ngành, sách tham khảo, video... Bên cạnh đó, địa phương chưa có sự liên kết với các công ty, doanh nghiệp du lịch lữ hành, nên hầu như có rất ít các chương trình du lịch đến với làng nghề truyền thống này và kênh truyền thông về du lịch ở địa phương còn chưa thật sự phát triển. Vì thế, cơ hội giới thiệu về du lịch tại làng nghề đến du khách, đặc biệt là khách du lịch quốc tế còn gặp nhiều khó khăn.

Cơ sở hạ tầng và cơ sở vật chất - kỹ thuật phục vụ du lịch

Nhìn chung, cơ sở hạ tầng và cơ sở vật chất - kỹ thuật phục vụ du lịch tại làng nghề mặc dù đã được đầu tư nâng cấp, nhưng vẫn chưa đáp ứng đủ các yêu cầu để phục vụ cho phát triển du lịch ở nơi đây. Cụ thể, đường xá giao thông ở địa phương chưa đủ rộng, nhất là con đường dẫn vào trung tâm của làng nghề, bên cạnh đó cũng chưa có bãi đỗ xe phục vụ cho khách du lịch. Ngoài ra, các cơ sở vật

chất kỹ thuật phục vụ du lịch vẫn còn hạn chế, thiếu thốn và chưa đáp ứng được nhu cầu của du khách, như: chưa có nhiều các cơ sở lưu trú, cơ sở ăn uống, cơ sở vui chơi giải trí khác phục vụ cho du khách. Đặc biệt, làng nghề chưa bố trí các bảng chỉ dẫn vào làng nghề, các nhà trưng bày, sơ đồ quy trình làm nên sản phẩm, các quầy bán hàng lưu niệm và nhà vệ sinh phục vụ cho khách du lịch...

Nguồn nhân lực

Tại làng nghề chưa có nguồn nhân lực phục vụ du lịch sẵn có, như: hướng dẫn viên địa phương, thuyết minh viên tại làng nghề. Bên cạnh đó, địa phương chưa có kế hoạch đào tạo và đưa nghề nhân, thợ lành nghề trở thành người hướng dẫn du lịch cho du khách. Đã vậy, người dân làng nghề có nhận thức còn hạn chế về phát triển du lịch, đồng thời chưa có nhiều kỹ năng, kiến thức và kinh nghiệm để tham gia vào hoạt động làm du lịch.

Nguồn nhân lực trẻ ở làng nghề một số không còn đam mê hay thích thú và không muốn theo nghề truyền thống, do nguồn thu nhập thấp. Họ thường có xu hướng làm các công việc khác có thu nhập cao hoặc tìm việc làm tại các khu công nghiệp trong khu vực và ở các thành phố lớn, như: TP. Hồ Chí Minh và Bình Dương dẫn đến tình trạng “già hóa” lao động truyền thống ở làng nghề, gây ra nguy cơ mai một và biến mất làng nghề truyền thống này theo thời gian.

Nguồn nguyên liệu

Xưa kia, nơi đây cây lác sinh sôi rất nhiều và trở thành nguồn nguyên vật liệu chính để dệt chiếu. Tuy vậy, những năm gần đây người dân địa phương đã dần chuyển đổi canh tác nên diện tích lác ở nơi đây không còn nhiều như trước. Người dân làng nghề hầu như phải phụ thuộc hoàn toàn vào các vùng nguyên liệu lân cận; điều này gây ảnh hưởng đến chất lượng và giá thành sản phẩm.

Vệ sinh môi trường

Một trong những yếu tố quan trọng để thu hút khách du lịch đến với các làng nghề đó là vấn đề về cảnh quan và môi trường. Hiện nay, vấn đề vệ sinh môi trường ở làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên tương đối được đảm bảo tốt. Tuy nhiên, do cách thức tổ chức quản lý sản xuất và quản lý vệ sinh môi trường của làng nghề hiện nay chưa thật sự hiệu quả. Ở các cơ sở sản xuất tại làng nghề, đặc biệt là các hộ gia đình thường thải chất thải sinh hoạt, chất thải trong sản xuất, mà điển hình là phẩm màu sau quá trình nhuộm lác bị trực tiếp thải ra môi trường, gây nên tình trạng mất vệ sinh, ảnh hưởng đến việc tham quan của du khách tại hộ sản xuất. Ô nhiễm môi trường là vấn đề rất e ngại đối với khách du lịch quốc tế.

Từ các thực trạng trên dẫn đến số lượng du khách đến làng nghề tương đối thấp, chủ yếu là những người muốn tìm hiểu nghiên cứu về làng nghề, chụp hình check in hay đa phần đến để mua sản phẩm làng nghề. Đó là những thách thức lớn đến việc phát triển du lịch ở nơi đây.

MỘT SỐ GIẢI PHÁP CẦN THỰC HIỆN TRONG THỜI GIAN TỚI

Làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên không những tạo ra nguồn thu nhập chính cho nhiều hộ gia đình, giúp giải quyết việc làm, nâng cao thu nhập, ổn định kinh tế, mà còn góp phần cải thiện đời sống cho người dân làng nghề. Tiềm năng du lịch tại làng nghề là rất lớn, tuy nhiên du lịch chưa phát triển xứng tầm với tiềm năng hiện có. Muốn phát triển du lịch, huyện Lấp Vò cần khắc phục những mặt hạn chế và phát huy những thế mạnh, theo đó, cần lưu ý thực hiện các giải pháp sau:

Thứ nhất, đẩy mạnh công tác tuyên truyền, quảng bá, xúc tiến về du lịch. Tăng cường công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các cấp, các ngành, các tầng lớp nhân dân về vai trò, nhiệm vụ và sự cần thiết của phát triển du lịch đối với phát triển - xã hội tại địa phương. Tuyên truyền, quảng bá về du lịch bằng hình thức cổ động trực quan, như: thiết lập hệ thống bảng chỉ dẫn và biển quảng cáo về làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên tại các tuyến đường quan trọng, các khu, điểm tham quan du lịch; lồng ghép tuyên truyền, quảng bá về du lịch ở làng nghề thông qua các sự kiện, lễ hội, các ngày kỷ niệm trong năm, tổ chức các hội nghị, triển lãm, hội thảo và liên kết với các công ty lữ hành, các chuyên gia về du lịch, phóng viên báo đài, tạp chí du lịch để giới thiệu làng nghề tới du khách trong và ngoài nước.

Thứ hai, phát triển và nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch. Phát triển sản phẩm du lịch từ làng nghề truyền thống, các sản phẩm lưu niệm phục vụ khách du lịch. Từng bước xây dựng các sản phẩm đặc trưng mang thương hiệu làng chiếu Định Yên. Chú trọng phát triển du lịch gắn với bảo tồn và phát huy các bản sắc văn hóa dân tộc, nghệ thuật truyền thống, văn hóa cộng đồng.

Thứ ba, hoàn thiện, phát triển kết cấu hạ tầng phục vụ du lịch. Bố trí nhiều bảng chỉ dẫn vào làng nghề cho khách du lịch dễ dàng tiếp cận. Đồng thời, cần bố trí nhiều chỗ để rác cho khách, tránh làm ô

niễm môi trường, mất cảnh quan làng nghề. Rà soát, xây dựng quy hoạch và hình thành các điểm dừng chân du lịch, các khu trưng bày, các khu vui chơi giải trí, công viên, khu dịch vụ, trung tâm thương mại, ẩm thực, bãi đỗ xe, nhà vệ sinh công cộng, quầy bán các sản phẩm làng nghề để phục vụ khách du lịch.

Thứ tư, nâng cao chất lượng và số lượng nguồn nhân lực địa phương phục vụ phát triển du lịch. Tổ chức các lớp bồi dưỡng, tập huấn nâng cao trình độ kiến thức, kỹ năng về du lịch cho đội ngũ nhân viên làm công tác du lịch, như: cán bộ quản lý du lịch tại địa phương, các doanh nghiệp, hợp tác xã, các cơ sở phục vụ khách du lịch, nghệ nhân và người dân làng nghề. Tổ chức các đoàn tham quan, trao đổi, học tập kinh nghiệm về hợp tác phát triển du lịch ở các địa phương, khu vực. Khuyến khích các doanh nghiệp, các cơ sở kinh doanh dịch vụ du lịch, lưu trú, ăn uống, vui chơi giải trí đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao trình độ kiến thức, kỹ năng nghiệp vụ, kỹ năng giao tiếp và khả năng ngoại ngữ cho nhân viên.

Thứ năm, bảo đảm vệ sinh môi trường trong lành. Thời gian tới, bên cạnh việc đẩy mạnh phát triển du lịch, Huyện cũng cần chú trọng đến vấn đề giữ gìn, bảo tồn và phát huy các giá trị làng nghề truyền thống; đồng thời, phải biết bảo vệ môi trường và cảnh quan làng nghề. Chính quyền địa phương, các cơ sở sản xuất, các hộ gia đình tại làng nghề cần có sự phối hợp và quan tâm hơn về vấn đề vệ sinh môi trường để tránh làm mất cảnh quan sinh thái; đồng thời, nên trang bị nhiều thùng rác cho du khách tránh tình trạng vứt rác khắp nơi, tạo cảm tình cho du khách. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. UBND huyện Lấp Vò (2021). *Kế hoạch phát triển du lịch huyện Lấp Vò giai đoạn 2020-2025*, số 82/KH-UBND, ngày 31/3/2021
2. Phòng Văn hóa và thông tin huyện Lấp Vò (2011). *Báo cáo tóm tắt quá trình hình thành và phát triển của làng nghề dệt chiếu, làm chiếu Định Yên. Lịch sử tồn tại của chợ chiếu và tình hình thực trạng hiện nay*
3. Đỗ Thị Bích Tuyên Em (2016). *Làng nghề dệt chiếu truyền thống Định Yên - Di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia*, Luận văn cao học chuyên ngành Việt Nam học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh
4. Lê Thị Thanh Yến và Phan Mạnh Nhân (2020). Bảo tồn và phát huy các giá trị của làng dệt chiếu Định Yên trong hoạt động du lịch, *Tạp chí Khoa học Đại học Đồng Tháp*, tập 9, số 4, 78-87
5. Hằng Lê (2020). *Về thăm làng chiếu Định Yên, di sản văn hóa trăm năm của quốc gia ở Đồng Tháp*, truy cập từ <https://dulichvietnam.com.vn/tham-lang-chieu-dinh-yen-dong-thap-di-san-van-hoa-tram-nam-cua-quoc-gia.html>